

بررسی رابطه بین احساس امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی

(مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه شیراز)

درنا سلامتیان^۱

مسعود خلیلی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۴/۲۹

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۹/۴/۱

DOI: 10.30495/jss.2020.1879815.1170

چکیده

انزوای اجتماعی مانع از مشارکت سازنده افراد در جامعه می‌شود و از آن جا که احساس امنیت اجتماعی، یکی از متغیرهای اثرگذار بر انزوای اجتماعی است، تحقیق حاضر با هدف مطالعه رابطه احساس امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی بین دانشجویان دانشگاه شیراز انجام شده است. جامعه آماری، کلیه دانشجویان دانشگاه شیراز بوده‌اند که با استفاده از فرمول کوکران، تعداد ۴۱۱ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین و با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای، انتخاب شدند. ابزار تحقیق، پرسشنامه ساخت‌مند بود که با به کارگیری از مقیاس‌های احساس امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی تدوین گردید. یافته‌ها، حاکی از رابطه معکوس و معنادار بین انزوای اجتماعی با متغیرهای سن و ابعاد احساس امنیت اجتماعی (احساس امنیت اقتصادی، احساس امنیت سیاسی، احساس امنیت قضایی، احساس امنیت روانی و احساس امنیت عمومی) دارد؛ همچنین متغیرهای جنسیت، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات، طبقه اجتماعی و محل سکونت تفاوت معناداری با انزوای اجتماعی داشتند؛ اما رشته تحصیلی، تفاوت معناداری با انزوای اجتماعی دانشجویان نشان نداد.

واژگان کلیدی: انزوا، اجتماعی، احساس امنیت، دانشجویان، دانشگاه شیراز.

۱. گروه جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی، دانشکده اقتصاد مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز- ایران.

E- mail: d.salamatian@gmail.com

شماره تماس: ۰۷۱۳۷۲۸۱۰۳۸

۲. گروه جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی، دانشکده اقتصاد مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز- ایران.

E- mail: masoudkhalili09@gmail.com

مقدمه

«واژه امنیت^۱ از امن، گرفته شده و امن، در اصل آرامش خاطر، آرامش نفس و از بین رفتن بیم و هراس را گویند. امنیت در لغت به معنای نداشتن دلهره و دغدغه است؛ بنابراین، معنای لغوی آن، رهایی از تشویش، اضطراب، ترس یا احساس آرامش و اطمینان خاطر است؛ همچنین، در معنای عینی فقدان تهدید نسبت به ارزش‌های کسب شده می‌باشد و در معنای ذهنی؛ یعنی فقدان هراس از این که ارزش‌های مزبور، مورد حمله قرار گیرد» (بوزان^۲، ۱۳۷۸: ۸۶).

امنیت، مفهومی بنیادی و از ضروریات زندگی بشر است. انسان‌ها در طول تاریخ، همواره در جستجوی شرایط امن و عاری از خطر به سر برده و راه‌های مختلفی را برای دستیابی به آن آزموده‌اند. می‌توان گفت اولین نهادهای اجتماعی نیز در پاسخ به این نیاز شکل گرفته‌اند؛ از این رو امنیت جزء عناصر اصلی سازنده زندگی اجتماعی شناخته می‌شود. علاوه بر این که مردم و افراد عادی به اهمیت امنیت در زندگی شخصی و عمومی خود شناخت پیدا کرده‌اند؛ اکثر عالمان و محققان حوزه‌های مختلف علمی نیز به اهمیت و ارزش آن اشاراتی داشته‌اند. اهمیت آن به اندازه‌ای است که پژوهشگران آن را، از جمله نیازهای ضروری و پایه‌ای فرد محسوب کرده‌اند (ترابی و گودرزی، ۱۳۸۳: ۳۲؛ نوروزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸: ۱۳۰).

شاید تا چند دهه اخیر متفکران اجتماعی بین امنیت و احساس آن چندان تفاوتی قائل نبودند، ولی به واسطه‌ی تغییر و تحولاتی که پس از جنگ جهانی دوم بر جوامع حاکم گردید، مشخص شد که بُعد ذهنی امنیت (احساس امنیت) اهمیت غیرقابل انکاری پیدا کرده است (بیات، ۱۳۸۸: ۳۲)، زیرا این احساس ناشی از تجربه‌های عینی و اکتسابی افراد از شرایط و اوضاع پیرامونی است و فقط به شاخص‌های امنیت قابل تقلیل نیست. تهدیدات موجود در جامعه به اشکال بسیار متنوعی رخ می‌دهد، ولی اصولاً سه نوع هستند: تهدیدات فیزیکی یا جسمی (درد، صدمه و مرگ)، تهدیدات اقتصادی (تصرف یا تخریب اموال، عدم دسترسی به کار یا منابع)، تهدیدات نسبت به حقوق (زندانی شدن، از بین رفتن آزادی‌های عادی مدنی) همراه با تهدیدات موقعیت یا وضعیت (تنزل رتبه، تحقیر در انظار عامه) (امیرکافی، ۱۳۸۳: ۳). به عبارت دیگر، احساس امنیت پدیده‌ای چندبُعدی است که صرفاً بر افراد تحمیل نمی‌شود بلکه اکثر افراد جامعه بر اساس نیازها، علایق، خواسته‌ها و توان‌مندی‌های شخصی و روانی خود در ایجاد و از بین بردن آن نقش اساسی دارند (بیات، ۱۳۸۸: ۳۲).

تا به این جا مفهوم احساس امنیت اجتماعی^۳ را شرح و بسط دادیم، حال به متغیر وابسته تحقیق (انزوای اجتماعی) می‌پردازیم. انزوای اجتماعی به معنای فقدان یا ضعف اتصال‌های فرد با سایر افراد،

^۱. Security

^۲. Buzan

^۳. Perception of Social Safety

گروه‌ها و جامعه است. بدون تردید انزوای اجتماعی افراد را از مشارکت غیررسمی و رسمی در جامعه محروم می‌سازد؛ مبادله اجتماعی و دلبستگی اجتماعی را کاهش می‌دهد؛ از تبادل دائمی افکار و احساسات از کل به فرد و از فرد به کل جلوگیری می‌کند؛ موجب تضعیف یا قطع روابط و مبادلات نامتقارن گرم و هم‌چنین روابط گفتگومانی می‌شود؛ از احساس مشارکت در روابط گرم، صمیمی و انسانی جلوگیری می‌کند. فرصت‌های مناسب را برای با هم زندگی کردن، با هم کار کردن و با هم تجربه کردن و با هم بودن سلب می‌کند و در نهایت روابط طولانی، پایدار و عمیق را غیر ممکن می‌سازد (چلبی و امیرکافی، ۱۳۸۳: ۳). موارد یادشده می‌توانند پیامدهای مختلفی از جمله احساس انزوا، احساس عجز، یاس اجتماعی و کاهش تحمل اجتماعی را به دنبال داشته باشند.

همان‌طور که اشاره شد، تأکید اصلی در مطالعه انزوای اجتماعی، بر فقدان یا ضعف تعاملات، به زندگی بدون مصاحبت، فقدان دیگران مهم و مناسبات مشترک، اعتماد و حرکت به سمت دوره‌های بحران و گسست در اتصالات عینی و شبکه‌های روابط اجتماعی اعضای جامعه کرده (Hawthorne, 521-522: 2006)، و بر عملکرد و بهزیستی افراد و پیوستگی اجتماعی درون جامعه تأثیر منفی می‌گذارد. فقدان روابط مؤثر، تهدیدی جدی برای رفاه و سلامتی افراد به وجود می‌آورد؛ افرادی که روابط استوار و معنادار با سایرین را حفظ نکرده و کسی را ندارند که به هنگام ضرورت به او مراجعه کنند تا حد زیادی در خودشان غوطه‌ور می‌شوند. این مسئله اغلب به مشکلات خطرناکی از قبیل اختلالات روانی، افسردگی، عزت نفس پایین، مشکلات اجتماعی و علائم بیماری جسمانی منجر می‌گردد (هورتلانوس و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۶).

هم‌چنین متغیرهای احساس امنیت اجتماعی بر سطح انزوای اجتماعی اثرگذار است. به طوری که به هر میزان احساس امنیت اجتماعی در جامعه افزایش یابد، سطح انزوای اجتماعی رو به کاهش می‌رود و هنگامی که احساس امنیت اجتماعی در جامعه رو به افول رود، انزوای اجتماعی و گوشه‌گیری افراد در جامعه سر بر می‌آورد. جوامع هنگامی که احساس کنند با عدم امنیت مواجه‌اند، دچار عدم اطمینان و بحران اعتماد اجتماعی می‌شوند، سپس انزجار خود را با دوری و گوشه‌گیری از جامعه بروز می‌دهند و انزوا و عدم حضور در جامعه را ترجیح می‌دهند.

امروزه با توجه به گستردگی شهرنشینی و رواج ناامنی‌های اجتماعی در شهرها، مطالعه موضوع احساس امنیت و تأثیر آن بر انزوای اجتماعی^۱ به دلیل اهمیت آن ضرورت یافته است و این موضوع در میان دانشجویان دانشگاه از حساسیت بیشتری برخوردار است. ناامنی مکان‌ها و فضاهای عمومی، نشاط و سلامتی را در زندگی روزمره دچار اختلال می‌کند و با ایجاد مانع بر سر راه رشد فرهنگی و مشارکت عمومی، هزینه‌های زیادی را بر جامعه تحمیل می‌نماید. دوران دانشجویی به دلایلی؛ از جمله دوری از خانواده، میل به تفریحات متعدد اجتماعی، نیاز به پیشرفت، تمایل به ابراز شخصیت و خودنمایی، میل به

^۱. Social Isolation

ازدواج در برابر موانع ارتباط با جنس مخالف، دوره خاصی از زندگی تلقی می‌شود. ورود به دانشگاه مقطعی بسیار حساس در زندگی نیروهای کارآمد، فعال و جوان به حساب می‌آید. در چنین شرایطی، احساس امنیت، نقش مهمی در تضمین پویایی و کارآمدی دانشجویان ایفا می‌کند و از مهم‌ترین نیازهای فردی و اجتماعی آنان محسوب می‌شود. بنابراین با توجه به مواردی که به آن‌ها اشاره گردید، این ضرورت احساس می‌شود تا با بررسی عوامل تأثیرگذار، بتوان ابتدا پدیده احساس امنیت اجتماعی را مورد شناخت و واکاوی قرار داد و سپس تأثیر آن را بر انزوای اجتماعی را در بین دانشجویان دانشگاه شیراز که آینده‌سازان عرصه علم و فناوری و طبقه فعال و پرشور جامعه هستند، به عنوان متغیر وابسته مورد سنجش قرار داد و هدف از این تحقیق، میزان تأثیر و سطح معناداری رابطه احساس امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی بین دانشجویان دانشگاه شیراز هست.

هدف تحقیق

تعیین رابطه بین احساس امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی دانشجویان دانشگاه شیراز.

پیشینه تحقیق

در تحقیقی پیمایشی با عنوان تحلیل چندسطحی انزوای اجتماعی توسط چلبی و امیرکافی در سال ۱۳۸۳، بر روی نمونه ۷۳۴ نفری از شهروندان تهران و کرمان بین سنین ۲۰ تا ۷۰ ساله، مصاحبه انجام شده که نتایج نشان دهنده این است که سطح روابط اجتماعی به نوبه خود تأثیر قابل ملاحظه و کاهنده‌ای بر احساس تنهایی و احساس عجز می‌گذارد.

کلانتری و آرانی (۱۳۹۴)، تحقیقی در بین شهروندان ۱۸ سال به بالای تهرانی را با روش پیمایشی و استفاده از ابزار پرسشنامه در بین ۵۲۴ نفر از شهروندان تهرانی انجام دادند و دریافتند که رابطه‌ای معنادار و منفی میان انزوای اجتماعی و سطح حمایت اجتماعی دریافتی و میان سطح حمایت اجتماعی دریافتی و میزان تجربه احساس تنهایی وجود دارد.

ستارزاده و همکاران (۱۳۹۵)، پژوهشی در مورد احساس امنیت اجتماعی زنان رامسر را به صورت پیمایشی بر روی نمونه ۲۲۶ نفری و با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام دادند. نتایج تحقیق آنان نشان داد که ارتباطی معنادار احساس امنیت اجتماعی و متغیرهای مستقل حمایت اجتماعی، احساس محرومیت نسبی، فضای رشد اخلاقی و فرهنگی و تلقی از عملکرد پلیس وجود دارد.

مشکینی و همکاران (۱۳۹۵)، تحقیقی با روش توصیفی-تحلیلی و پیمایشی را بر روی نمونه ۳۰۰ نفری از گردشگران داخلی انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که بین عواملی مانند سن، جنسیت، فضاهای عمومی شهر و عملکرد پلیس با احساس امنیت گردشگران رابطه معنی‌داری وجود دارد. در این میان با افزایش امنیت در فضاهای عمومی شهری، احساس امنیت اجتماعی گردشگران نیز بیشتر می‌شود.

غفاری و شیرعلی (۱۳۹۵)، تحقیقی در بین ۳۷۰ نفر از جوانان ۱۸-۲۹ ساله شهر تهران با روش همبستگی انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که متغیر «انزوای اجتماعی» با ضریب بتا (۰/۲۵-) بالاترین همبستگی را با متغیر احساس امنیت اجتماعی دارد.

لیتل^۱ و همکارانش در سال ۲۰۰۵ در مطالعه‌ای احساس امنیت زنان روستایی را در بین ۲۶۹ پاسخ دهنده از روستاهای اُتاگو نیوزیلند و دوون انگلستان به روش پیمایشی (پرسشنامه و مصاحبه) بررسی و به این نتیجه رسیدند که در طراحی فضای عمومی باید به امنیت کالبدی، دوستانه بودن فضا و کالبد توجه بیشتر شود تا زنان روستایی در چنین کالبدی احساس امنیت نمایند (Little et al, 2005: 151-163).

کاراکوس^۲ و همکاران در سال ۲۰۱۰، احساس امنیت شهروندان شهری و روستایی را در بین ۶۷۱۳ فرد از مناطق شهرنشین و روستانشین ترکیه بررسی و به این نتیجه رسیدند که بین احساس امنیت و متغیرهای سن، تحصیلات، مالکیت خانه، رضایت از همسایگان، اجرای قانون ارتباط مثبت و با متغیرهای جنسیت، درآمد، قربانی جرم بودن، سکونت در شهر ارتباط منفی مشاهده است (Karakus et al, 2010: 174-184).

روهده^۳ و همکاران در سال ۲۰۱۵ در پژوهشی با به کارگیری داده‌های پانل استرالیا و به روش تحلیل ثانویه آثار سلامت روان ناشی از انزوای اجتماعی را انجام و به این نتیجه رسیدند که جابجایی ناشی از کار یا تحصیل، منجر به انقطاع در روابط اجتماعی و بسط انزوای اجتماعی در بُعد عینی شده و در نتیجه آثار منفی زیان باری بر سلامت روان افراد، بالأخص نزد زنان و افراد سالمند، به جای می‌گذارد (Rohde et al, 2015 & 2017: 1-17).

جی^۴ و همکاران در سال (۲۰۱۷)، ارتباط میان شاخص‌های انزوای اجتماعی (شرایط زناشویی، گذران زندگی، روابط اجتماعی با فامیل و بستگان) و احساس تنهایی (از سه بخش احساس تنهایی UCLA) بر روی ۱۹۱۹ فرد ۲۱ سال به بالا از مؤسسات بهداشتی در منطقه مرکزی کشور سنگاپور را با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام و به این نتیجه رسیدند که ارتباط معنادار بین شاخص‌های مختلف انزوای اجتماعی و احساس تنهایی با علائم افسردگی در بزرگسالان ۲۱ ساله و بالاتر وجود دارد (Ge et al, 2017: 1-13).

همان طور که پیشینه پژوهش‌های یادشده نشان می‌دهد و با توجه به بررسی‌هایی که صورت گرفت، تحقیقی که موضوع رابطه احساس امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی را مستقیماً مورد تحلیل و تبیین قرار دهد، مشاهده نشد و یافته‌ها نشان می‌دهد پژوهش‌هایی که به طور جداگانه، هر یک از مفاهیم احساس امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی را مورد بررسی قرار داده‌اند، به صورت غیرمستقیم و ضمنی به تأثیر این دو متغیر در قالب عوامل تأثیرگذار پرداخته‌اند. این پژوهش برای نخستین ارتباط بین این دو متغیر را در بین دانشجویان دانشگاه شیراز می‌سنجد.

^۱. Little

^۲. Karakus

^۳. Ruhde

^۴. Ge

مبانی نظری و چارچوب

در مبانی نظری، ابتدا به رویکردها و نظریات حول موضوع احساس امنیت اجتماعی می‌پردازیم و سپس انزوای اجتماعی را از نظرگاه صاحب‌نظران مربوطه مورد نقد قرار می‌دهیم. احساس امنیت اجتماعی و نظریه‌های مربوط به آن را می‌توان در سطوح متفاوت مورد توجه و تجزیه و تحلیل قرار داد. در هر یک از این سطوح، می‌توان نظریات و تئوری‌های متفاوتی را قرار داد که هر یک از منظر و دیدگاه خاصی به آن می‌پردازند. در این تحقیق تلاش بر این است با مدد از نظریات متفکران، احساس امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی را مورد بررسی قرار دهیم.

دیدگاه روان‌شناختی

از این دیدگاه، انزوای اجتماعی عبارت است از احساس اعتماد، آرامش و رهایی از اضطراب و ترس در رابطه با برآورده شدن نیازهای خود در حال و آینده بر اساس این تعریف مشخص می‌شود که امنیت دو ویژگی دارد: اول، یک احساس است؛ پس لزومی ندارد که وجود خارجی داشته باشد. اگر فرد با وجود رفع نیازهایش در حال حاضر باز در جهت رفع نیازهای خود در آینده احساس اضطراب داشته باشد، ایمنی ندارد. دوم این که، این احساس مربوط به رفع نیازهای خود در حال و آینده می‌باشد به همین دلیل این که فرد بتواند خود را در جهت رفع نیازهای شخصی پیش‌بینی کند، امری ضروری برای احساس امنیت به شمار می‌رود؛ حال به اختصار می‌توان گفت امنیت یک احساس درونی روانی است و نه یک واقعیت خارجی ثابت (ستارزاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۱۳). اگرچه این احساس باید بتواند در حدود نیازهای حال فرد، عینیت خارجی پیدا کند و برای ارضای نیازهای فرد در آینده نزدیک احساس آرامش خاطر و آسودگی فراهم کند.

پارسونز^۱

پارسونز «جامعه را متشکل از اجزایی می‌داند که اصطلاحاً پایگاه نقش‌ها می‌شود» (ورسلی، ۱۳۷۸: ۶۵)، بنابراین، وقتی خرده‌سیستم‌ها به ایفای نقش‌های خویش بپردازند و آسیبی متوجه آنان نباشد؛ هم‌چنین، امکان کسب فرصت‌ها برای انسجام آنان فراهم باشد، امنیت اجتماعی برقرار می‌شود. «پارسونز برای امنیت اجتماعی، چهار بعد قائل است که هر کدام از آن‌ها به یک خرده‌سیستم جامعه مربوط می‌شوند و از برآیند برخورداری از آن‌ها می‌توان به تحقق امنیت در سطح جامعه امید داشت» (نویدنیا، ۱۳۸۲: ۸۰-۷۹).

^۱. Parsons

گیدنز^۱

از منظر گیدنز، در رابطه با مخاطره و رهایی از مخاطره و امنیت، امنیت وجودی یکی از صور مهم احساس امنیت تلقی شده است. وی معتقد است تهدیداتی که امنیت وجود انسان را در دوران جدید به خطر می‌اندازد، به واسطه خصلت مدرنیته و حرکت نهادهای مختلف اجتماعی به سوی دنیوی شدن شکل گرفته‌اند (افشانی و ذاکری هامانه، ۱۳۹۱: ۱۵۰). بر اساس نظریه گیدنز، زیستن در حوزه فرهنگ خطرپذیر جدید به طور کلی با بی‌قراری توأم است و احساس اضطراب دائمی ممکن است در جریان رویدادهایی که سرنوشت‌ساز هستند آشکار گردد.

رویکردهای متعددی در مطالعه انزوا مطرح شده‌اند: برخی از صاحب‌نظران از نقش تکنولوژی به‌عنوان نیروی مختل‌کننده ارتباطات نام برده‌اند و برخی چون زیمل (۱۹۵۵)، و تونیس^۲ (۱۹۸۸)، با نگاه ساختاری، انزوا را پدیده‌ای تاریخی و مرتبط با فرایندهای مدرنیته تحلیل کرده‌اند (پریجی و هنسون^۳، ۲۰۱۴: ۱۲-۶). نظریه‌های اولیه انزوای اجتماعی منتسب به دورکیم و بالبی^۴ هستند. مطابق با تئوری آن‌ها، ترتیبات ساختاری نهادهای اجتماعی بر منابع در دسترس افراد مؤثر بوده و بدین‌رو بر واکنش‌های عاطفی و روانی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. دورکیم بر این باور است که مشارکت در امور گروه و یا جامعه می‌تواند منجر به افزایش احساس تعلق به گروه و جامعه شود؛ زیرا زمانی که افراد تماس‌های مکرر با یکدیگر داشته باشند، دلمشغولی‌ها و منافع مشترک و پیوندهای عاطفی، آن‌ها را به یکدیگر نزدیک می‌کند و احساس تعلق ناشی از این پیوندها، باعث می‌شود آن‌ها از خودشان برای گروه و یا جامعه مایه بگذارند (ریتزر^۵، ۲۰۱۱: ۹۵).

به اعتقاد پرلمن^۶ و پیلانو^۷، انزوای اجتماعی اغلب به ویژگی‌های شخصیتی مشخصی مرتبط است که شیوهی برقراری ارتباط فرد با دیگران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. عوامل مشخصی فرد را به سوی تنها شدن یا به لحاظ اجتماعی منزوی شدن سوق می‌دهند؛ خجالتی بودن، درونگرا بودن، فقدان مهارت‌های اجتماعی، و فقدان علاقه به خطر اجتماعی از این دست‌اند (عموزاد، ۱۳۹۳: ۹۱). ساختن و حفظ روابط اجتماعی، نیازمند توانایی‌های خاصی مانند اعتماد به نفس، احترام به خویش، اجتماعی بودن، وابستگی و احساس کنترل فردی می‌باشد.

مطالعات دیگر، انزوای اجتماعی را با محیط زندگی فرد مرتبط می‌دانند. فرض بر این است که فضای محیطی می‌تواند ارتباط اجتماعی را حمایت کند و محرک آن باشد یا فرد را از آن بازدارد. برای مثال، دورکیم، در بحث از امور مقدس و نامقدس، توضیح می‌دهد که ما امروزه بر آن چه تجربه کردن

1. Anthony Giddens
2. Ferdinand Tönnies
3. Parigi & Henson
4. Bowlby
5. Ritzer
6. Perelman
7. Pilavo

شناختی‌های مقدس خود می‌نامیم، در کنار هم زندگی و حالت‌های ارتباطی خاصی را تجربه می‌کنیم (حسینی و همکاران، ۱۳۸۷: ۲).

یکی از مطرح‌ترین رویکردهای ارائه شده در تبیین انزوای اجتماعی، رویکرد شبکه^۱ است. این رویکرد، توصیف اندازه شبکه شخصی افراد، عملکردهای آن از لحاظ حمایت و برخی ویژگی‌های ارتباطات از لحاظ نوع رابطه، فاصله، شدت و فراوانی را ممکن ساخته و اطلاعات فراوانی درباره حمایت اجتماعی بالقوه فراهم می‌سازد (هورتولانوس^۲ و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۳). در این رویکرد، با تمرکز بر روابط گروهی و مشخصه‌های ساختاری شکل‌بندی‌های اجتماعی، روابط اجتماعی هم‌چون سنگ‌بنای ساختارهای اجتماعی در نظر گرفته می‌شود.

اغلب صاحب‌نظران، جهت فهم بهتر مفهوم انزوا، این مفهوم را در رابطه با وسعت شبکه‌های روابط اجتماعی که هر فرد در آن درگیر است، تعریف می‌کنند. بدین معنا؛ انزوای اجتماعی به فقدان رابطه با خانواده و دوستان (در سطح خرد) و جامعه (در سطح کلان) اطلاق می‌گردد و سنجه‌های عینی انزوا، وسعت، حدود و عمق شبکه‌های اجتماعی فرد را مورد ملاحظه قرار می‌دهند. یک شبکه از روابط اجتماعی در برگیرنده ساختاری از به هم پیوستگی‌ها و روابط میان‌گروه خاصی از افراد است. این شبکه‌ها می‌توانند بر نگرش‌ها و رفتارهای فردی تأثیر بگذارند و روابط و جریان منابع درون این شبکه‌ها، دست‌یابی افراد به فرصت‌های مطلوب را شکل داده و نیز محدودیت‌هایی بر رفتار افراد وضع می‌کند (Caroline, 2000: 108-109). طرف‌داران نظریه شبکه بر این باورند که وجود شبکه‌های اجتماعی به صورت حائلی در مقابل عوامل فشارزای درونی عمل می‌کند؛ به نحوی که با فراهم آوردن حمایت‌های عاطفی، دوستی‌ها و فرصت‌هایی برای اعمال اجتماعی معنادار، اثر بسیار مؤثری بر عزت نفس افراد و افزایش توان مقابله با مشکلات و افسردگی‌ها داشته و در نهایت به احساس سلامت روانی فرد منجر می‌گردد.

وایتفورد^۳ در این زمینه اظهار می‌دارد: «امروزه عوامل تعیین‌کننده اقتصادی و اجتماعی سلامت به خوبی بررسی شده و شواهدی در دست است که هر چه افراد به لحاظ اجتماعی منزوی‌تر باشند (شبکه‌های روابط اجتماعی کمتر انشعاب یافته‌ای داشته باشند)، از سلامت روانی کمتری برخوردار خواهند بود و بالعکس، هر چه پیوستگی اجتماعی در جامعه بیشتر باشد، آن جامعه سالم‌تر خواهد بود (بهزاد، ۱۳۸۱: ۴۸). کاهش بار بیماری‌های روانی و پرورش سلامت روانی، ویژگی‌هایی را که برای قبول نقش‌های اجتماعی افراد ضرورت دارد را افزایش می‌دهد.

^۱. Network Approach

^۲. Hortulanus

^۳. Whiteford

مطالعات بسیاری نشان می‌دهند که عوامل متعددی بر انزوای اجتماعی تأثیر می‌گذارند: محرومیت اجتماعی^۱، درگیری اجتماعی^۲، مشارکت اجتماعی^۳، سرمایه اجتماعی^۴، انسجام اجتماعی^۵، حاشیه‌ای شدن اجتماعی^۶ و مشغولیت اجتماعی^۷ از جمله آنان می‌باشد. مسئله حاشیه‌ای شدن به مشکلات ارتباطی از قبیل مشارکت اجتماعی ناکافی، نبود یکپارچگی اجتماعی و نداشتن قدرت اشاره دارد (بوتراب‌طالبی و برزگری‌دهج، ۱۳۹۰: ۶). بنابراین قویاً «با انزوای اجتماعی مرتبط است. اصطلاح‌های محرومیت اجتماعی و درگیری اجتماعی نیز به الگوی یکپارچگی اجتماعی؛ موقعیت زندگی فرد و الگوهای تعاملات و ارتباطات روزمره و سطح سلامتی و خوشبختی و نیز احساس تنهایی مرتبط است».

در بخش چارچوب نظری، دیدگاه پارسونز در خصوص احساس امنیت اجتماعی به همراه مؤلفه‌های آن و نظریه شبکه در ارتباط با موضوع انزوای اجتماعی به دلیل کاربرد مناسب‌تر آن در نظر گرفته شده است. پس از بررسی احساس امنیت اجتماعی، به بررسی رویکرد شبکه در قالب انزوای اجتماعی پرداخته می‌شود.

پارسونز «جامعه را متشکل از اجزایی می‌داند که اصطلاحاً پایگاه نقش‌ها می‌شود» (ورسلی، ۱۳۷۸: ۶۵)، بنابراین، وقتی خرده‌سیستم‌ها به ایفای نقش‌های خویش بپردازند و آسیبی متوجه آنان نباشد؛ هم‌چنین، امکان کسب فرصت‌ها برای انسجام و هماهنگی آنان فراهم باشد، امنیت اجتماعی برقرار می‌شود. «پارسونز برای امنیت اجتماعی، چهار بُعد قائل است که هر کدام از آن‌ها به یک خرده‌سیستم جامعه مربوط می‌شوند و از برآیند برخورداری از آن‌ها می‌توان به تحقق و امکان امنیت در سطح جامعه امید داشت. امنیت مالی و اقتصادی، سیاسی، حقوقی، قضایی و فرهنگی، به ترتیب، در نظام فکری پارسونز ضروری هستند و هر یک از جایگاه خاصی برخوردارند. فقدان هر یک از این ابعاد، روند سیبریستیک^۸ را دچار اختلال می‌نماید و دنیای کارکردها را مختل و جامعه را در کلیت خود دچار عدم تعادل و پریشان‌حالی می‌کند (باپیری و همکاران، ۱۳۹۴: ۷۹). بنابراین برای داشتن جامعه‌ای توأم با آرامش و اطمینان خاطر لازم است به هر چهار بُعد امنیت توجه داشت و با تضمین آنان، امنیت جامعه را فراهم نمود».

اغلب متفکران جهت درک بهتر مفهوم انزوا، مفهوم شبکه را در رابطه با وسعت شبکه‌های روابط اجتماعی که هر فرد در آن درگیر است، تعریف و تشریح می‌کنند. بدین معنا؛ انزوای اجتماعی به فقدان رابطه با خانواده و دوستان (در سطح خرد) و جامعه (در سطح کلان) اطلاق می‌گردد و سنجه‌های عینی انزوا، وسعت، حدود و عمق شبکه‌های اجتماعی فرد را مورد ملاحظه قرار می‌دهند. یک شبکه از روابط

^۱. Social Deprivation
^۲. Social Conflict
^۳. Social Participation
^۴. Social Capital
^۵. Social Integration
^۶. Social Marginality
^۷. Social Engagement
^۸. Cybernetic

اجتماعی در بر گیرنده ساختاری از درهم‌تنیدگی‌ها و روابط میان گروه خاصی از افراد است. این شبکه‌ها می‌توانند بر نگرش‌ها و رفتارهای فردی تأثیر بگذارند و روابط و جریان منابع درون این شبکه‌ها، دستیابی افراد به فرصت‌های مطلوب را شکل داده و نیز محدودیت‌هایی بر رفتار افراد وضع می‌کند. طرفداران نظریه شبکه معتقدند که وجود شبکه‌های اجتماعی به صورت حائلی در مقابل عوامل فشارزای درونی عمل می‌کند (Caroline, 2000: 108-109)، به نحوی که با فراهم آوردن حمایت‌های عاطفی، دوستی‌ها و فرصت‌هایی برای اعمال اجتماعی معنادار، اثر بسیار مؤثری بر عزت نفس افراد و افزایش توان مقابله با مشکلات و افسردگی‌ها داشته و در نهایت به احساس سلامت روانی منجر می‌گردد.

لذا بر طبق استدلال این رویکرد، به همان اندازه که شبکه روابط کوچک‌تر، محدودتر یا همگن‌تر می‌شود، احتمال انزوای اجتماعی افزایش یافته و سلامت روان افراد تحت شعاع قرار می‌گیرد. بدین ترتیب؛ یک شبکه اجتماعی معنادار اثرات مثبتی بر سلامت فیزیکی و روانی داشته و این تأثیر مثبت وابسته به میانجیگری متغیر حمایت اجتماعی است که شبکه روابط اجتماعی می‌تواند ارائه کند (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۶).

با توجه به آن چه درباره نظریه احساس امنیت اجتماعی پارسونز گفته شد، برآیند مباحث مطروح می‌تواند این گونه باشد: هنگامی که خرده‌سیستم‌ها به طور منسجم به ایفای نقش‌های خود اهتمام ورزند و آسیبی متوجه عملکرد و کارایی آن‌ها نباشد، احساس امنیت اجتماعی تحقق می‌یابد و بر اساس رویکرد شبکه در ارتباط با انزوای اجتماعی، هر چه روابط در شبکه بیشتر، بزرگ‌تر و معنادارتر باشد، انزوای اجتماعی کمتر و هر چه شبکه روابط کوچک‌تر، محدودتر یا ناهمگن‌تر باشد، انزوای اجتماعی بیشتر به وقوع می‌پیوندد.

بر این اساس هر چه احساس امنیت اجتماعی که شامل احساس امنیت سیاسی^۱، احساس امنیت اقتصادی^۲، احساس امنیت قضایی^۳، احساس امنیت عمومی^۴ و احساس امنیت روانی^۵ می‌شود، در جامعه جامعه بیشتر باشد، یقیناً سطح انزوای اجتماعی پایین‌تر خواهد بود و بالعکس و هر چه مشارکت اجتماعی و حضور در فعالیت‌های اجتماعی در جامعه بیشتر شود، انزوای اجتماعی کمتر خواهد بود.

فرضیه‌ها

- بین احساس امنیت اجتماعی دانشجویان و انزوای اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارد.
- بین احساس امنیت سیاسی دانشجویان و انزوای اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارد.

^۱. Perception of Political Security

^۲. Perception of Economical Security

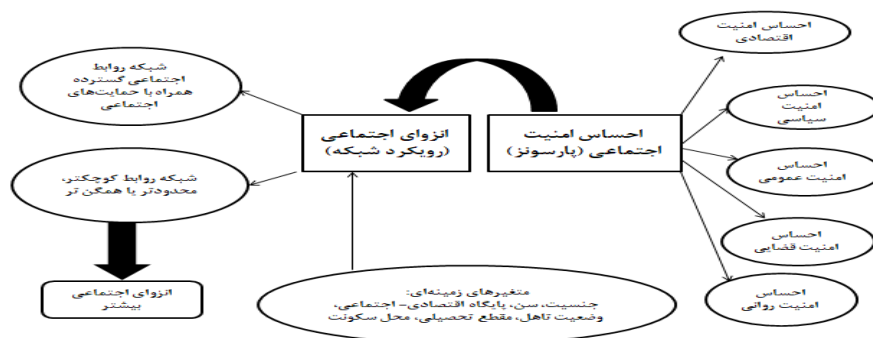
^۳. Perception of Judicial Security

^۴. Perception of Public Security

^۵. Perception of Psychological Security

- بین احساس امنیت اقتصادی دانشجویان و انزوای اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارد.
- بین احساس امنیت قضایی دانشجویان و انزوای اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارد.
- بین احساس امنیت عمومی دانشجویان و انزوای اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارد.
- بین احساس امنیت روانی دانشجویان و انزوای اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارد.
- بین انزوای اجتماعی با توجه به متغیرهای زمینه‌ای (جنسیت، سن، پایگاه اجتماعی- اقتصادی، وضعیت تأهل، مقطع تحصیلی) دانشجویان دانشگاه شیراز تفاوت وجود دارد.

مدل تحقیق

شکل شماره (۱): مدل تحقیق (رابطه بین احساس امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی)

روش تحقیق

روش به کار گرفته شده در این پژوهش، روش پیمایش بوده است. جامعه‌ی آماری، کلیه دانشجویان دانشگاه شیراز بوده‌اند که با استفاده از فرمول کوکران^۱، با اندازه نمونه ۳۸۷ نفر به دست آمد، اما برای دستیابی به برآوردی دقیق‌تر، اندازه نمونه به ۴۱۱ نفر افزایش یافت. هم‌چنین، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای متناسب با حجم برای دسترسی به نمونه‌ها بهره برده شده است. ابزار تحقیق پرسشنامه ساخت-مند بود که با استفاده از مقیاس انزوای اجتماعی (هوشیار، ۱۳۹۵)، و مقیاس احساس امنیت اجتماعی به کار گرفته شده توسط حیدری (۱۳۹۰)، سنجیده شد. برای سنجش احساس امنیت اجتماعی، از پنج بُعد احساس امنیت سیاسی، احساس امنیت اقتصادی، احساس امنیت عمومی، احساس امنیت قضایی و احساس امنیت روانی استفاده شده است. برای تعیین اعتبار پرسشنامه انزوای اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی از اعتبار صوری مدد جسته شده است. برای تعیین پایایی مقیاس انزوای اجتماعی، از هماهنگی

^۱. Cochran

درونی ابزار به روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که مقدار آن برابر با ۰/۶۷ می‌باشد که با توجه به این که پرسشنامه استاندارد بوده و در مطالعات قبلی از پایایی مناسبی برخوردار بوده است، پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفت و برای ارزیابی پایایی مقیاس احساس امنیت اجتماعی نیز از ضریب پایایی درونی (آلفای کرونباخ) استفاده شد که میزان آن برابر با ۰/۸۲ بوده است؛ همچنین میزان آلفای کرونباخ ابعاد احساس امنیت اجتماعی (احساس امنیت سیاسی، احساس امنیت اقتصادی، احساس امنیت عمومی، احساس امنیت قضائی و احساس امنیت روانی) به ترتیب ۰/۶۵، ۰/۶۸، ۰/۶۱، ۰/۶۰ و ۰/۶۰ می‌باشد. در نهایت داده‌های پرسشنامه به وسیله نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد.

تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق انزوای اجتماعی

انزوای اجتماعی واقعیتی ذهنی است که در آن، فرد عدم تعلق و وابستگی و انفصال تامه‌ای را با ارزش‌های مرسوم در جامعه احساس می‌کند. در این حالت، فرد همچنین دارای اعتقاد و باور نازلی نسبت به ساز و کار ارزشگذاری و نظام پاداش اجتماعی است و با هر آن چه که از نظر جامعه معتبر و ارزشمند است، خود را هم عقیده و همسو نمی‌بیند (امیری و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۷). این مقیاس بر گرفته از کار هوشیار (۱۳۸۵)، می‌باشد. گزینه‌های جواب این متغیر در یک سنجه ۵ قسمتی شامل موارد «خیلی کم»، «کم»، «متوسط»، «نسبتاً زیاد» و «خیلی زیاد» بوده است که به ترتیب نمرات ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ را به خود اختصاص داده‌اند.

احساس امنیت اجتماعی

امنیت از نظر لغوی به معنی ایمنی، آرامش و آسودگی است (عمید، ۱۳۷۹: ۲۳۳). احساس امنیت با امنیت متفاوت است. امنیت مفهومی بیرونی و عینی و احساس امنیت مفهومی درونی و ذهنی است (احمدی، ۱۳۸۵: ۲۷۳). امنیت در مفهوم ذهنی آن، یعنی فقدان احساس ترس از این که به ارزش‌های افراد حمله شود (مولر^۱، ۲۰۰۰: ۱). احساس امنیت، پدیده‌ای روان‌شناختی- اجتماعی است. این احساس ناشی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط و اوضاع محیط پیرامون است که افراد مختلف به صورت‌های گوناگون آن را تجربه می‌کنند (بیات، ۱۳۸۸: ۱۵). این مقیاس، بر گرفته از کار حیدری (۱۳۹۰)، می‌باشد. گزینه‌های جواب این متغیر در یک سنجه ۵ قسمتی شامل موارد «خیلی کم»، «کم»، «متوسط»، «نسبتاً زیاد» و «خیلی زیاد» بوده است که به ترتیب نمرات ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ را به خود اختصاص داده‌اند.

^۱. Müller

یافته‌ها

در این جدول متغیرهای جمعیت‌شناختی و زمینه‌ای تحقیق نمایش داده شده‌اند و مطابق نتایج آن ۵۱/۸ درصد دانشجویان زن و ۴۸/۲ درصد از آن‌ها مرد بودند. از نظر وضعیت تأهل، ۹۱/۲ دانشجویان مجرد و ۸/۸ درصدشان متأهل بوده‌اند. چنانچه در این جدول مشاهده می‌شود، بیشتر افراد (۶۱/۳ درصد) ساکن شهر شیراز و کمترین آنان (۶/۸ درصد) ساکن شهرهایی با جمعیت ۵۰ تا ۱۰۰ هزار نفر بوده‌اند. همچنین با توجه به اطلاعات جدول، بیشتر پاسخگویان در مقطع کارشناسی (۶۱/۱ درصد) و کمترین آنان در مقطع دکتری (۱۲/۴ درصد) مشغول به تحصیل بودند. از لحاظ طبقه اجتماعی بیشتر افراد خود را متعلق به طبقه متوسط (۴۹/۱) و (۳/۲ درصد) از افراد خود را متعلق به طبقه پایین می‌دانستند.

جدول شماره (۱): توصیف متغیرهای زمینه‌ای و جمعیت‌شناختی پاسخگویان

نام متغیر	طبقه متغیر	فراوانی	درصد	نام متغیر	طبقه متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۲۱۳	۵۱/۸	وضعیت تأهل	مجرد	۳۷۵	۹۱/۲
	مرد	۱۹۸	۴۸/۲		متأهل	۳۶	۸/۸
	روستا و منطقه عشایری	۳۳	۸	مقطع تحصیلی	کارشناسی	۲۵۱	۶۱/۱
	شهر با جمعیت کمتر از ۵۰ هزار نفر	۳۸	۹/۲		کارشناسی ارشد	۱۰۹	۲۶/۵
	شهر با جمعیت ۵۰ تا ۱۰۰ هزار نفر	۲۸	۶/۸		دکتری	۵۱	۱۲/۴
	شهر با جمعیت ۱۰۰ تا ۵۰۰ هزار نفر	۶۰	۱۴/۶	پایین		۱۳	۳/۲
	شهر با جمعیت بیش از ۵۰۰ هزار نفر	۲۶۲	۶۱/۳	متوسط رو به پایین		۴۲	۱۰/۲
محل سکونت				متوسط	طبقه اجتماعی		
				متوسط رو به بالا		۲۰۲	۴۹/۱
						۱۳۹	۳۳/۸
						۱۵	۳/۶
				تعداد کل		۴۱۱	
سن	۱۸-۲۸	۳۹۱	۹۵/۱				
	۲۸-۳۸	۱۷	۴/۱				
	۳۸-۴۸	۳	۰/۷				

با توجه به جدول شماره (۲)، بیشتر دانشجویان انزوای اجتماعی متوسط رو بالایی دارند که ۶۸/۹ درصد را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره (۲): توصیفی از میزان انزوای اجتماعی دانشجویان دانشگاه شیراز

میزان انزوای اجتماعی دانشجویان	فراوانی	درصد
کم	۲۹	۷/۱
متوسط	۲۸۳	۶۸/۹
زیاد	۹۹	۲۴/۰

با توجه به جدول زیر، بیشتر دانشجویان میزان احساس امنیت سیاسی، میزان احساس امنیت اقتصادی، میزان امنیت عمومی، میزان امنیت قضائی و میزان امنیت روانی خود را کم قلمداد کردند که به ترتیب ۶۵/۷، ۷۷/۱، ۴۲/۶، ۶۶/۷ و ۴۱/۴ درصد را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره (۳): توصیفی از میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان

میزان احساس امنیت اجتماعی	میزان	فراوانی	درصد
احساس امنیت سیاسی	کم	۲۷۰	۶۵/۷
	متوسط	۱۱۹	۲۹/۰
	زیاد	۱۰۲	۵/۴
احساس امنیت اقتصادی	کم	۳۱۷	۷۷/۱
	متوسط	۸۰	۱۹/۵
	زیاد	۱۴	۳/۴
احساس امنیت عمومی	کم	۱۷۵	۴۲/۶
	متوسط	۱۶۰	۳۸/۹
	زیاد	۷۶	۱۸/۵
احساس امنیت قضائی	کم	۲۷۴	۶۶/۷
	متوسط	۸۰	۱۹/۵
	زیاد	۵۷	۱۳/۹
احساس امنیت روانی	کم	۱۷۰	۴۱/۴
	متوسط	۱۳۷	۳۳/۳
	زیاد	۱۰۴	۲۵/۳

برای بررسی این که آیا تفاوت معناداری بین میانگین نمرات زنان و مردان و میزان انزوای اجتماعی آنان وجود دارد یا خیر، از آزمون تی مستقل استفاده شده است. بر اساس نتایج جدول شماره (۴)، تفاوت معناداری بین میانگین نمرات زنان و مردان و میزان انزوای اجتماعی آنان وجود دارد. همچنین برای بررسی این که آیا بین وضعیت تأهل دانشجویان و میزان انزوای اجتماعی آنان تفاوت معناداری وجود دارد یا خیر، از آزمون تی مستقل استفاده شده است که با توجه به نتایج این جدول بین وضعیت تأهل دانشجویان و میزان انزوای اجتماعی آنان تفاوت معناداری در سطح (۰/۰۰۳) وجود دارد.

جدول شماره (۴): بررسی تفاوت میانگین انزوای اجتماعی بر اساس جنسیت و وضعیت تأهل

نام متغیر	فراوانی	میانگین	خطای استاندارد	انحراف معیار	T	سطح معناداری
جنسیت	۴۱۱	۱/۴۸	۰/۰۲۴	۰/۵۰۰	۳/۵۷	۰/۰۲۱
وضعیت تأهل	۴۱۱	۱/۰۸	۰/۰۱۳	۰/۲۸۳	۰/۶۲۵	۰/۰۰۳

برای بررسی رابطه بین دو متغیر طبقه اجتماعی و میزان انزوای اجتماعی دانشجویان دانشگاه شیراز از آزمون تحلیل واریانس یکطرفه استفاده شده است. با توجه به نتایج جدول شماره (۵)، بین طبقه اجتماعی و میزان انزوای اجتماعی دانشجویان ارتباط معناداری وجود دارد. همچنین برای سنجش ارتباط بین متغیرهای مقطع تحصیلی، محل سکونت و انزوای اجتماعی دانشجویان نیز از تحلیل واریانس یکطرفه بکار برده شده است که با توجه به این جدول بین مقطع تحصیلی و میزان انزوای اجتماعی دانشجویان رابطه معناداری در سطح ۰/۰۰۰ وجود دارد. همچنین بین محل سکونت دانشجویان و میزان انزوای اجتماعی آنان نیز رابطه معناداری در سطح ۰/۰۴۶ وجود دارد.

جدول شماره (۵): بررسی تفاوت میانگین انزوای اجتماعی بر اساس طبقه اجتماعی، مقطع تحصیلی و محل سکونت

نام متغیر	فراوانی	میانگین	خطای استاندارد	انحراف معیار	F	سطح معناداری
طبقه اجتماعی	۴۱۱	۳/۲۴	۰/۰۳۹	۰/۸۰۸	۶/۰۸	۰/۰۰۰
مقطع تحصیلی	۴۱۱	۱/۵۱	۰/۰۳۴	۰/۷۰۶	۳/۳۲	۰/۰۳۷
محل سکونت	۴۱۱	۴/۱۱	۰/۰۶۵	۱/۳۲	۲/۴۴	۰/۰۴۶

یافته‌های تحقیق نشان داد که با توجه به مقدار ضریب همبستگی 0.310^{**} و سطح معناداری ۰/۰۰۰ بین احساس امنیت سیاسی دانشجویان دانشگاه شیراز و انزوای اجتماعی آنان رابطه معناداری وجود دارد. نتایج این آزمون، نشان دهنده وجود رابطه منفی و معنادار بین احساس امنیت سیاسی با انزوای اجتماعی در سطح ۹۹ درصد می‌باشد. هر چه احساس امنیت سیاسی افزایش یابد، به همان نسبت انزوای اجتماعی دانشجویان کمتر می‌شود. با توجه به مقدار ضریب همبستگی 0.151^{**} و سطح معناداری ۰/۰۰۲ بین احساس امنیت اقتصادی و انزوای اجتماعی دانشجویان دانشگاه شیراز رابطه معناداری وجود دارد. نتایج این آزمون، نشان دهنده وجود رابطه منفی و معنادار در سطح ۹۹ درصد، بین دو احساس امنیت اقتصادی و انزوای اجتماعی می‌باشد. با توجه به مقدار ضریب همبستگی 0.121^{*} و سطح معناداری ۰/۰۱۴ بین احساس امنیت عمومی و انزوای اجتماعی دانشجویان دانشگاه شیراز رابطه منفی و معنادار در سطح ۹۵ درصد وجود دارد و هر چه احساس امنیت عمومی افزایش یابد، انزوای اجتماعی در بین دانشجویان بیشتر می‌شود. بین احساس امنیت قضائی و انزوای اجتماعی با توجه به مقدار ضریب همبستگی 0.141^{**} و سطح معناداری ۰/۰۰۴، رابطه منفی و معنادار در سطح ۹۹ درصد وجود دارد. به این معنی که هر چه احساس امنیت قضائی بیشتر شود به همان اندازه انزوای اجتماعی کاهش می‌یابد.

یافته‌های تحقیق نشان داد که با توجه به مقدار ضریب همبستگی 0.123^{*} و سطح معناداری ۰/۰۱۲ بین احساس امنیت روانی دانشجویان دانشگاه شیراز و انزوای اجتماعی آنان رابطه معناداری وجود دارد. نتایج این آزمون، نشان دهنده وجود رابطه منفی و معنادار در سطح ۹۵ درصد، بین احساس امنیت روانی با انزوای اجتماعی می‌باشد. هر چه احساس امنیت روانی افزایش یابد، به همان نسبت انزوای اجتماعی در

دانشجویان کمتر می‌شود. بین سن و انزوای اجتماعی با توجه به مقدار ضریب همبستگی $0/128^{**}$ - و سطح معناداری $0/009$ ، رابطه منفی و معنادار در سطح ۹۹ درصد وجود دارد؛ به این معنی که هر چه سن بیشتر شود، انزوای اجتماعی دانشجویان کمتر کاهش می‌یابد.

جدول شماره (۶): همبستگی بین ابعاد امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی دانشجویان

نام متغیر	سطح معناداری	ضریب همبستگی پیرسون
احساس امنیت سیاسی	$0/000$	$0/310^{**}$
احساس امنیت اقتصادی	$0/002$	$0/151^{**}$
احساس امنیت اجتماعی	$0/014$	$0/121^*$
احساس امنیت قضائی	$0/004$	$0/141^{**}$
احساس امنیت روانی	$0/012$	$0/123^*$
سن	$0/009$	$0/128^{**}$

جهت پیش‌بینی متغیر وابسته انزوای اجتماعی دانشجویان بر اساس مجموع متغیرهای پیش‌بین (احساس امنیت سیاسی، احساس امنیت اقتصادی، احساس امنیت عمومی، احساس امنیت قضائی و احساس امنیت روانی) از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان، در قالب جدول شماره (۷) استفاده شده است. بر اساس جدول که طی آن متغیرهای اصلی تحقیق شامل احساس امنیت سیاسی، احساس امنیت اقتصادی، احساس امنیت عمومی، احساس امنیت قضائی و احساس امنیت روانی در مدل رگرسیونی وارد شده‌اند، ضریب همبستگی برابر با $0/38$ است و این متغیرها قادرند $13/9$ تغییرات متغیر انزوای اجتماعی دانشجویان را تبیین کنند. بر این اساس، متغیرهای احساس امنیت سیاسی، احساس امنیت اقتصادی، احساس امنیت عمومی و احساس امنیت روانی تأثیر معناداری بر انزوای اجتماعی دانشجویان دارند اما احساس امنیت قضائی تأثیر معناداری بر انزوای اجتماعی را نشان نمی‌دهد. همچنین با توجه به مقدار بتا، احساس امنیت سیاسی ($0/263$) میزان تأثیر بیشتر بر انزوای اجتماعی دانشجویان را نشان می‌دهد.

جدول شماره (۷): تبیین انزوای اجتماعی بر اساس مجموع متغیرهای احساس امنیت سیاسی، اقتصادی، عمومی، قضائی و روانی

متغیر	R	R ² .adj	F	Sig	B	Beta	T	Sig
مقدار ثابت					$18/39$	-	$29/99$	$0/000$
احساس امنیت سیاسی					$-0/354$	$0/263$	$-0/29$	$0/000$
احساس امنیت اقتصادی					$-0/177$	$0/118$	$-2/48$	$0/013$
احساس امنیت عمومی	$0/384$	$0/147$	$13/97$	$0/000$	$-0/252$	$0/199$	$-4/06$	$0/000$
احساس امنیت قضائی					$0/068$	$0/058$	$-1/15$	$0/248$
احساس امنیت روانی					$-0/113$	$0/128$	$-2/65$	$0/008$

همچنین جهت پیش‌بینی متغیر وابسته انزوای اجتماعی دانشجویان بر اساس مجموع متغیرهای زمینه‌ای و جمعیتی (سن، جنسیت، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات، مقطع تحصیلی و محل سکونت) نیز از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان، در قالب جدول شماره (۸) استفاده شده است. بر اساس این جدول که طی آن علاوه بر متغیرهای اصلی تحقیق (احساس امنیت سیاسی، احساس امنیت اقتصادی، احساس امنیت عمومی، احساس امنیت قضائی و احساس امنیت روانی)، متغیرهای زمینه‌ای و جمعیتی سن، جنسیت (مرد بودن)، وضعیت تأهل (متأهل بودن)، میزان تحصیلات (کارشناسی ارشد)، طبقه (متوسط رو به پایین) و محل سکونت (روستا یا عشایر) به علت وجود بیشترین تفاوت معنادار با سایر گروه‌ها وارد مدل رگرسیونی شده‌اند، ضریب همبستگی از ۰/۳۸ به ۰/۴۶ افزایش یافته و ضریب تبیین به ۰/۲۱ رسیده است.

بر این اساس متغیرهای احساس امنیت سیاسی، احساس امنیت اقتصادی، احساس امنیت عمومی و احساس امنیت روانی تأثیر معناداری بر انزوای اجتماعی دانشجویان نشان می‌دهند. به علاوه، متغیرهای جنسیت (مرد بودن)، طبقه (متوسط رو به پایین) و محل سکونت (روستا یا عشایر) تأثیر معناداری بر انزوای اجتماعی دانشجویان نشان می‌دهند اما متغیرهای احساس امنیت قضائی، تأهل و سن تأثیر معناداری را بر انزوای اجتماعی دانشجویان نشان ندادند.

جدول شماره (۸): تبیین انزوای اجتماعی بر اساس مجموع متغیرهای زمینه‌ای و جمعیتی

متغیر	R	R ² .adj	F	Sig	B	Beta	T	Sig
مقدار ثابت					۱۹/۴۵	-	۱۶/۸۸	۰/۰۰۰
طبقه (متوسط رو به پایین)					۱۹/۱	۰/۱۰۸	۲/۳۳	۰/۰۲۰
میزان تحصیلات (کارشناسی ارشد)					-۰/۵۰۵	۰/۰۶۶	-۱/۳۲	۰/۱۸۶
محل سکونت (روستا یا منطقه عشایری)	۰/۴۶۵	۰/۲۱۷	۱۰/۰۳	۰/۰۰۰	۱/۳۲	۰/۱۰۷	۲/۳۴	۰/۰۲۰
احساس امنیت سیاسی					-۰/۳۵۶	-۰/۲۶۴	-۵/۴۳	۰/۰۰۰
احساس امنیت اقتصادی					-۰/۱۷۶	-۰/۱۱۷	-۲/۵۲	۰/۰۱۲
احساس امنیت عمومی					-۰/۲۰۵	-۰/۱۶۱	-۳/۳۳	۰/۰۰۱
احساس امنیت قضائی					-۰/۰۳۴	-۰/۰۲۹	-۰/۵۹۵	۰/۵۵۲
احساس امنیت روانی					-۰/۱۲۲	-۰/۱۳۸	-۲/۹۴	۰/۰۰۳
سن					-۰/۰۵۳	-۰/۰۶۳	-۱/۱۸	۰/۰۰۳
جنسیت (مرد بودن)					۰/۷۰۸	۰/۱۰۵	۲/۲۹	۰/۰۲۲
وضعیت تأهل (متأهل بودن)					-۱/۰۵	-۰/۰۸۹	-۱/۸۲	۰/۰۶۹

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تحقیق حاضر حاکی از وجود رابطه معکوس و معنادار بین احساس امنیت سیاسی و انزوای اجتماعی در بین دانشجویان است. نتیجه این تحقیق بیانگر آن است که چون دانشجویان شرایط جامعه را برای ابراز نظرات خود در حوزه سیاست مناسب نمی‌دانند؛ بنابراین این احساس باعث می‌شود نسبت به مسائل سیاسی بعضاً بی‌تفاوت بوده و به سمت انزوای اجتماعی هرچه بیشتر حرکت کنند. احساس امنیت اقتصادی به معنای آن است که مردم بتوانند کالاها و مایحتاج مورد نیاز خود را بدون هیچ‌گونه نگرانی و دغدغه تهیه نمایند. با توجه به نتیجه تحقیق حاضر که حاکی از رابطه معکوس و معنادار بین احساس امنیت اقتصادی با انزوای اجتماعی دانشجویان است؛ لزوم توجه به ایجاد احساس امنیت اقتصادی در بین دانشجویان به‌عنوان افرادی که در سن فعالیت اقتصادی هستند، احساس می‌شود. زمانی که دانشجویان نسبت به وضعیت اقتصادی کشور بدبین باشند و شرایط اقتصادی را نامناسب قلمداد کنند، از شرکت در فعالیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری در بخش‌های اقتصادی امتناع می‌کنند و به سمت انزوای اجتماعی و بی‌حرکتی حرکت می‌کنند و این امر چرخه اقتصادی کشور را با مشکل مواجه می‌سازد.

احساس امنیت عمومی به معنای آن است که مردم احساس کنند در جامعه‌ای امن زندگی می‌کنند و دامنه‌ی جرم، جنایت و مسائل اخلاقی آن چنان گسترده نیست که بتواند زندگی آنان را تحت تأثیر قرار دهد و به آنان آسیبی برساند. برآیند تحقیق حاضر بیانگر ارتباط منفی و معنادار بین احساس امنیت عمومی و انزوای اجتماعی در بین دانشجویان است. بنابراین نتیجه، دانشجویان احساس می‌کنند که در جامعه امنیت وجود ندارد و میزان جرم و جنایت نسبت به سال‌های گذشته چند برابر شده است و این افزایش جرم و ناامنی منجر به افزایش انزوای اجتماعی و عدم حضور آنان در فعالیت‌های جمعی شده است.

هم‌چنین نتایج تحقیق، حاکی از وجود ارتباط معکوس و معنادار بین احساس امنیت قضائی با انزوای اجتماعی است. احساس امنیت قضائی به معنای آن است که مردم احساس کنند که تمامی افراد در برابر قانون یکسان هستند و افراد مجرم و خطاکار مورد پیگرد قانونی قرار می‌گیرند و به تناسب جرم خود، مجازات می‌شوند؛ اما با توجه به نتیجه پژوهش پیشرو، دانشجویان درک مناسبی از احساس امنیت قضائی ندارند و این احساس را در خود دارند که مراجع قضائی کار خود را به درستی انجام نمی‌دهند و افراد خاطی مورد بازجویی و تعقیب قرار نمی‌گیرند و این احساس باعث ایجاد بدبینی، ناامیدی، سرخوردگی و در نهایت انزوای اجتماعی می‌شود.

احساس امنیت روانی به معنای احساس آرامش و امنیت خاطر مردم در جامعه می‌باشد. با توجه به نتیجه تحقیق حاضر که ارتباط معکوس و معناداری بین احساس امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی دانشجویان را نشان می‌دهد؛ لزوم توجه به افزایش احساس امنیت روانی در بین دانشجویان را متذکر می‌سازد؛ زیرا زمانی که دانشجویان احساس امنیت خاطر و آرامش نداشته باشند، به جای توجه به تکالیف

درسی، انجام پژوهش‌های تحقیقاتی و ... دچار تشویش خاطر، بی‌قراری و ناآرامی می‌شوند و نمی‌توانند به خوبی روی کارهای خود متمرکز شوند و به سمت انزوای اجتماعی حرکت می‌کنند.

ارتباط بین احساس امنیت اجتماعی و انزوای اجتماعی با نتیجه پژوهش چلبی (۱۳۸۲)، که در آن امنیت با افزایش روابط اجتماعی رابطه معناداری داشت و در نتیجه مانع از انزوای اجتماعی می‌شد و نتیجه تحقیق غفاری و شیرعلی (۱۳۹۵)، که نشان داد احساس امنیت اجتماعی همبستگی معناداری با میزان انزوای اجتماعی جوانان دارد، همخوانی دارد. همچنین این یافته‌ها با نظریه گیدنز، پارسونز و نظریه شبکه‌ها همخوانی دارد. با توجه به نظریه گیدنز، احساس عدم امنیت با بی‌قراری، عدم آرامش و اضطراب توأم است و چون این احساسات در بین دانشجویان نمود یافته است، از فعالیت‌ها و مشارکت‌های سازنده باز مانده‌اند و به انزوا کشیده شده‌اند. بر اساس نظریه پارسونز، هنگامی که خرده سیستم‌ها به طور هماهنگ به ایفای نقش‌های خود بپردازند و خللی در کارایی آنان وارد نشود، احساس امنیت اجتماعی تحقق می‌یابد؛ بر این اساس چون دانشجویان احساس می‌کنند که تمامی سیستم‌ها از جمله سیستم (سیاسی، اقتصادی، قضائی و زیرمجموعه آنان)، به طور دقیق، هماهنگ و منظم به فعالیت‌های خود نمی‌پردازند، احساس امنیت اجتماعی در بین آنان تحقق نیافته است و باعث ایجاد انزوای اجتماعی در بین آنان شده است. رویکرد شبکه، بر دامنه ارتباطات افراد تأکید می‌کند، هر چه افراد روابط بیشتری با دیگران داشته باشند، انزوای اجتماعی کمتر و هر چه شبکه روابط آنان محدودتر باشد، انزوای اجتماعی بیشتر به‌وقوع می‌پیوندد (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۶). بر این اساس؛ احساس عدم امنیت در بین دانشجویان مانع از روابط گسترده و مشارکت در فعالیت‌های مختلف شده است و در نهایت دانشجویان را به انزوا کشانده است.

- افزایش مشارکت دانشجویان در زمینه سیاست، اقتصاد و فعالیت‌های اجتماعی، سازمانی و فرهنگی
- لزوم توجه به آزادی بیان و عقیده دانشجویان
- افزایش روحیه امید، نشاط و آرامش در بین دانشجویان از طریق رسانه‌های جمعی، فضای مجازی، محیط دانشگاه و محیط خانواده
- افزایش رعایت اصول اخلاقی از طریق فرهنگ‌سازی (رسانه‌های جمعی، مدرسه، دانشگاه، کتب آموزشی، نصب بلبورد در سطح شهر و ...)
- برخورد قاطعانه و جدی با متخلفین و مجرمان از طریق قوه قضائیه، نیروی انتظامی و نهادهای مرتبط
- لزوم توجه به وضعیت اقتصادی کشور (کاهش بیکاری، کاهش تورم، افزایش قدرت خرید مردم و کنترل بازار).

منابع

- افشانی، علیرضا؛ و ذاکری‌هامانه، راضیه. (۱۳۹۱). مطالعه تطبیقی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان و مردان ساکن شهر یزد، زن در توسعه و سیاست. دوره ۵۷، شماره ۹، صص ۱۶۲-۱۴۵.
- امیرکافی، مهدی. (۱۳۸۳). طراحی الگوی جامعه‌شناختی انزوای اجتماعی در شهر تهران. رساله‌ی دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
- امیری، رقیه؛ رشودی، بهزاد؛ و اله‌دادی، نورالدین. (۱۳۹۳). بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر انزوای اجتماعی جوانان شهرستان خرم‌آباد، فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی لرستان. سال ۲، شماره ۴، صص ۴۴-۲۵.
- باپیری، امیدعلی؛ کمربیگی، خلیل؛ و درویشی، فرزاد. (۱۳۹۴). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و برخی عوامل مرتبط با آن (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی استان ایلام)، فرهنگ ایلام. دوره ۱۶، شماره ۴۶ و ۴۷، صص ۹۰-۷۶.
- بوزان، باری. (۱۳۷۸). مردم، دولت‌ها و هراس. ترجمه: پژوهشکده مطالعات راهبردی. تهران: نشر پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بهزاد، داود. (۱۳۸۱). سرمایه اجتماعی بستری برای ارتقای سلامت روان، رفاه اجتماعی. سال ۲، شماره ۹، صص ۵۳-۴۳.
- بیات، بهرام. (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی (با تأکید بر رسانه‌های جمعی، عملکرد پلیس و بروز جرائم)، فصلنامه انتظام اجتماعی. سال اول، شماره ۱، صص ۵۵-۳۱.
- بیات، بهرام (۱۳۸۸). جامعه‌شناسی احساس امنیت. تهران: امیرکبیر.
- تربای، یوسف؛ و گودرزی، آیت. (۱۳۸۳). ارزش‌ها و امنیت اجتماعی، فصلنامه دانش انتظامی. سال ششم، شماره ۲، صص ۴۶-۳۱.
- چلبی، مسعود و امیرکافی، مهدی. (۱۳۸۳). تحلیل چندسطحی انزوای اجتماعی، مجله جامعه‌شناسی ایران. دوره پنجم، شماره ۲، صص ۳۱-۳.
- حسینی، سیدحسین؛ فولادیان، مجید؛ و فاطمی امین، زینب. (۱۳۸۷). سنجش و مقایسه میزان پیامدهای انزوای اجتماعی در میان دو گروه توده و نخبه در دوران سازندگی و اصلاحات، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد. سال ۵، شماره ۱، صص ۱۸۸-۱۶۱.
- ساعی، علی (۱۳۸۷). روش تحقیق در علوم اجتماعی با رهیافت عقلانیت انتقادی. تهران: انتشارات سمت.
- ستارزاده داوود؛ شهریاری، مبینا؛ و ابودزاده، فائزه. (۱۳۹۵). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی زنان (مطالعه موردی: زنان شهر رامسر در سال ۱۳۹۵). دو فصلنامه مشارکت و توسعه اجتماعی. دوره ۲، شماره ۳، صص ۱۲۶-۱۰۷.
- طالبی، ابوتراب؛ و برزگری‌دهج، راضیه. (۱۳۹۱). بررسی چگونگی اعتماد و کناره‌گیری اجتماعی در میان دانشجویان، برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی. شماره ۱۱، صص ۱۸۲-۱۳۱.
- علی‌احمدی، اصغر. (۱۳۸۵). امنیت و احساس امنیت، فصلنامه تخصصی و کاربردی مطالعات امنیت اجتماعی. شماره ۴ و ۵، تهران: انتشارات آشنایی.
- عموزاد، آرزو. (۱۳۹۳). بررسی رابطه تأخیر سن ازدواج و احساس تنهایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی خوابگاهی دانشگاه الزهراء سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء.
- عمید، حسن (۱۳۷۹). فرهنگ عمید. جلد اول، تهران: امیرکبیر.
- غفاری، غلامرضا و شیرعلی، ابراهیم. (۱۳۹۵). بررسی وضعیت نشاط اجتماعی در بین شهروندان و رابطه آن با احساس امنیت اجتماعی (نمونه موردی: جوانان ۲۹-۱۸ ساله شهر تهران)، مطالعات امنیت اجتماعی. شماره ۴۵، صص ۵۸-۳۳.

کلانتری، عبدالحسین؛ و حسین‌زاده‌آرانی، سیدسعید. (۱۳۹۴). شهر و روابط اجتماعی: بررسی ارتباط میان میزان انزوای اجتماعی و سطح حمایتی اجتماعی دریافتی با میزان تجربه احساس تنهایی (مورد مطالعه: شهروندان تهرانی). **مطالعات جامعه‌شناختی شهری (مطالعات شهری)**. سال ۵، شماره ۱۶، صص ۸۷-۱۱۸.

کلانتری، عبدالحسین؛ حسین‌زاده‌آرانی، سیدسعید؛ سخایی، ایوب؛ و امام‌علی‌زاده، حسین. (۱۳۹۴). انزوا و سلامت: بررسی ارتباط میان انزوای اجتماعی و سلامت روان شهروندان +۱۸ سال تهرانی با عطف توجه به نقش میانجی‌گرانه حمایت اجتماعی، **دو فصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر**. سال ۴، شماره ۶، صص ۸۹-۱۱۶.

مشکینی، ابوالفضل؛ حسینی معصومه؛ ربانی، طاها؛ و عباس‌زاده، صغری. (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی گردشگران شهری (مطالعه موردی: شهر طرقله)، **گردشگری شهری**. دوره ۳، شماره ۱، صص ۳۰-۱۷.

نوروزی، فیض‌الله و فولادی‌سپهر، سارا. (۱۳۸۸). بررسی احساس امنیت زنان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران در دو بعد احساس امنیت در محیط خانواده و احساس امنیت در مکان‌های عمومی، **جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران**. شماره ۳، صص ۷۲-۵۵.

نویسنده، منیژه. (۱۳۸۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی، **فصلنامه مطالعات راهبردی**. دوره ۶، شماره ۱۹، صص ۷۸-۵۵.

ورسلی، پیترو. (۱۳۷۸). **نظم اجتماعی در نظریه‌های جامعه‌شناسی**. ترجمه: سعید، معیدفر. تهران: نشر تبیان.

هورتولانوس، رولف؛ میشلز، انجا؛ و میوسن، لودوین. (۱۳۹۴). **انزوای اجتماعی در جامعه مدرن**. ترجمه: لیلا، فلاحی‌سرابی؛ و صادق، پیوسته، تهران: نشر جامعه‌شناسان.

Caroline, B., Brettell. (2000). **Migration Theory: Talking Across Discipline**. New York, Roulades.

Ge, Lixia., Chun Wei Yap., Reuben, Ong., & Bee Hoon Heng. (2017). Social isolation, loneliness and their relationships with depressive symptoms, **A population-based study**. PloS one, 12 (8), e0182145, P.p: 1-13.

Hawthorne, Graeme. (2006). Measuring social isolation in older adults: development and initial validation of the friendship scale, **Social Indicators Research**. 77 (3), P.p: 521-548.

Karakus, Onder., Edmund F. McGarrell., & Oguzhan, Basibuyuk. (2010). Fear of crime among citizens of Turkey, **Journal of Criminal Justice**. 38 (2), P.p: 174-184.

Little, jo., Panelli, Ruth & Kraack, Anna. (2005). Women's fear of crime: A rural perspective, **Journal of Rural Studies**. 21, P.p: 151-163.

-Parigi, Paolo., & Henson, Warner. (2014). Social isolation in America, **Annual Review of Sociology**. 40 (2014), P.p: 153-171.

Ritzer, George. (2011). **Sociological Theories, eighth edition**. New York: Mac Grew Hill Publications.

Rohde, Nicholas., Conchita, D'Ambrosio., Kam, Ki Tang., & Prasada, Rao. (2017). Estimating the mental health effects of social isolation, **Applied research in quality of life**. 11, no. 3 (2016), P.p: 853-869.